

Αυτομεμψία και πνευματικό πένθος (Ιερομόναχος Σωφρόνιος Γ. Μιχαηλίδης)

/ [Πεμπτουσία](#)· [Ορθοδοξία](#)-[Πολιτισμός](#)-[Επιστήμες](#)

Στενά συνδεδεμένο με την αυτομεμψία είναι το πνευματικό πένθος, το οποίο εμακάρισεν ο Κύριος, λέγων: «Μακάριοι οι πενθούντες (ή «οι κλαίοντες», κατά τον Λουκά), ότι αυτοί παρακληθήσονται» [23]. Πενθούντες για τις αμαρτίες όχι μόνο τις δικές τους αλλά και όλου του κόσμου:

— Είναι γνωστή η κλασσική διατύπωση του αγίου Ιωάννου της Κλίμακος: «Ουκ εγκληθησόμεθα, ω ούτοι, ουκ εγκληθησόμεθα εν εξόδω ψυχής, διότι ου τεθαυματουργήκαμεν, ουδ' ότι ου τεθεολογήκαμεν, ουδ' ότι θεωρητικοί ου γεγόναμεν· αλλά λόγον πάντως δώσομεν τω Θεώ, διότι αδιαλείπτως ου

πεπενθήκαμεν» [24].

_ Γι' αυτό και ο αββάς Ποιμήν έλεγεν ότι: «Άνθρωπος εάν μη νεκρώση τα θελήματα της σαρκός πάντα και κτήσεται το πένθος τούτο, ου δύναται γενέσθαι μοναχός», προσθέτοντας ότι «ο μοναχός, οφείλει διά παντός το πένθος έχειν εν εαυτώ» [25].

_ Έτσι ο αββάς Διόσκορος, σε ερώτηση μαθητού του γιατί έκλαιε για τις αμαρτίες του, απάντησε: «Φύσει τέκνον, εάν αφεθώ ιδείν τας αμαρτίας μου, ουκ αρκούσι άλλοι τρεις ή τέσσαρες κλαύσαι αυτάς» [26].

Αυτά σε μας τους εν τω κόσμω, ίσως να φαίνονται κάπως ακραία, κάπως υπερβολικά. Είναι όμως πνευματικό φαινόμενο που οφείλεται σε βαθειά γνώση των εντός ημών συνεπειών της πτώσεως του ανθρώπου: «Ούτως εστίν άνθρωπος ο εαυτόν γνωρίσας» αποφαίνεται ο αββάς Ποιμήν. [27]

Εκτός αυτού, όσο πιο ψηλά ανεβεί κανείς την κλίμακα της αγιότητας, τόσο πιο ευαίσθητος γίνεται στο θέμα της αμαρτίας. Όσο πιο κοντά στο φως βρίσκεται κανείς τόσο πιο καθαρά διακρίνει τους λεκέδες στο χιτώνα της ψυχής του. Κι ο αληθινός μοναχός όσο πιο ψηλά ανεβεί τόσο πιο καθαρά συνειδητοποιεί την πτώση και την αμαρτωλότητα όχι μόνο τη δική του αλλά και όλου του ανθρωπίνου γένους. Γι' αυτό και το πνευματικό πένθος αγκαλιάζει όλη την ανθρωπότητα.

Η αίσθηση αυτή της αμαρτωλότητας και η συνέπεια αυτής αυτομεμψία και το πνευματικό πένθος αποτελούν κοινό γνώρισμα των ευχών και της υμνολογίας της Εκκλησίας μας. Αρκεί κανείς να θυμηθεί κανείς τους ύμνους του Τριωδίου, αλλά και των καθημερινών στην Παρακλητική. Ας θυμηθούμε, έτσι ενδεικτικά, μία στροφή του Μεγάλου Κανόνος που λέγει χαρακτηριστικά: «Ου γέγονεν εν τω βίω αμάρτημα ουδέ πράξις ουδέ κακία, ην εγώ, Σωτήρ, ουκ επλημμέλησα κατά νούν και λόγον και προαίρεσιν και θέσει και γνώμη και πράξει εξαμαρτήσας, ως άλλος ουδείς πώποτε» [28]. Ας μην ξεχνούμε ότι και αυτές οι καλές μας πράξεις δεν είναι ποτέ καθαρές, γι' αυτό και ο Θεός διά του προφήτου λέγει ότι, «Αι δικαιοσύναι ημών ως ράκος αποκαθημένης» [29].

Με το να θέτει, λοιπόν, ο μοναχός εαυτόν υποκάτω πάντων, να πενθεί πνευματικά και να παραδίδεται εκουσίως σε απόλυτη υπακοή, πολεμά την πηγή της αμαρτίας, την υπερηφάνεια, στη ρίζα της. Κι όπως η υπερηφάνεια αποτελεί περιεκτικό κακό, έτσι και η αυτομεμψία, το πένθος και το «τιθέναι εαυτόν υποκάτω πάσης της κτίσεως» προφυλάσσει τον μοναχό από όλα τα παράγωγα της υπερηφανείας: την κενοδοξία, την κατάκριση, την μνησικακία, την αυτοδικαίωση, την αδικία, την απάτη, την εκμετάλλευση του άλλου, το έγκλημα κλπ. κλπ. κλπ.

Εννοείται ότι όλη αυτή η σκληρή και επώδυνη άσκηση έχει ως κινητήρια δύναμη την εξ όλης καρδιάς, ψυχής, διανοίας και ισχύος αγάπη προς τον Θεό, χάριν του οποίου ο μοναχός ευχαρίστως υπομένει κάθε στέρηση, κάθε θυσία, κάθε κακοπάθεια. Χωρίς θείον έρωτα, η οδός αυτή της τελειότητας είναι ανέφικτη.

Ένας άγιος Γέροντας της εποχής μας λέγει τα ίδια πράγματα μ' ένα δικό του πρωτότυπο τρόπο. Παρουσιάζει την κατάσταση του κόσμου μετά την πτώση σαν μια πυραμίδα όπου στην κορυφή βρίσκονται οι άρχοντες των εθνών, οι οποίοι «κατακυριεύουν» και «κατεξουσιάζουν» [30] τον κόσμο που βρίσκεται στα κατώτερα μέρη της πυραμίδας. Ο Χριστός ανέτρεψε την πυραμίδα αυτή θέτοντας την κορυφή της προς τα κάτω. Κορυφή της ανεστραμμένης πυραμίδας γίνεται ο ίδιος ο Κύριος, βαστάζων το βάρος και τις αμαρτίες όλου του κόσμου [31].

Από τότε οι αληθινοί πιστοί ακολουθούν τον Χριστό πορευόμενοι μαζί Του προς τα κάτω, προς την κορυφή της ανεστραμμένης πυραμίδας για να ενωθούν μαζί Του. «Σ' αυτήν ακριβώς την πορεία προς τα κάτω και την ένωση με τον Χριστό, στοχεύει η μοναχική ζωή. Υποτάσσει τον εαυτό του ο μοναχός «πάση τη κτίσει διά τον Κύριον» (Α΄ Πετρ. β΄13), και ενωμένος με την κεφαλήν της ανεστραμμένης πυραμίδας, τον Χριστό, δέχεται ως δωρεά την κατάσταση του ιδίου του Χριστού. Φέρει δηλαδή μέσα του με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος όλο το γένος των ανθρώπων και πρεσβεύει για όλον τον Αδάμ. Αυτό το χάρισμα του πλατυσμού του ανθρώπου μέχρι απειροσύνης είναι το βραβείο της μοναχικής κλήσεως για όσους την εκπληρώνουν με ακρίβεια. Κάνει τον άνθρωπο όμοιο με τον νέο Αδάμ, τον Χριστό» [32].

Έτσι, ο μοναχός, μιμούμενος την ταπείνωση του Χριστού, ο οποίος κατέβηκε μέχρι τα καταχθόνια για τη σωτηρία μας, θέτει και αυτός εαυτόν «υποκάτω πάσης της κτίσεως», για να ανεβεί στη συνέχεια μαζί Του «υπεράνω πάντων των ουρανών» [33]. «Όσο περισσότερο πλησιάζει ο πιστός τον Χριστό στην ταπεινή κατάβασή Του, τόσο εγγύτερα θα συμπορευθή μαζί Του και στην ένδοξη ανάβασή Του, και θα γίνει μέτοχος της παγκοσμιότητας του Νέου Αδάμ και πρέσβυς για όλο το γένος του παλαιού Αδάμ., ικέτης όλου του κόσμου» [34].

Ο προαναφερθείς άγιος Γέροντας, εκφράζοντας με το δικό του τρόπο τα πιο πάνω αναφερθέντα περί αυτομεμψίας και πνευματικού πένθους, αναφέρει ότι, έχοντας συνειδητοποιήσει την αμαρτωλότητά μας και το αβυσσαλέο χάσμα που μας χωρίζει από το Θεό, οφείλουμε όχι μόνο να πενθούμε πνευματικά, αλλά και να αποδίδουμε εμείς πρώτοι δικαιοσύνη, θέτοντας τον εαυτό μας μπροστά στο κριτήριο του Θεού και καταδικάζοντας εκουσίως εαυτούς εις τον Άδην. Αυτή η αυτομεμψία μας δικαιώνει ενώπιον του Θεού.

«Εγνώριζον οι άγιοι εκ πείρας – επεξηγεί ο Γέροντας- ότι εάν η ψυχή καταδικάζει [εκουσίως] εαυτήν εις τον Άδην, αλλά συγχρόνως ελπίζει εις την ευσπλαχνίαν του Θεού, τότε η δύναμις του Θεού έρχεται εις αυτήν και το Πνεύμα το Άγιον μαρτυρεί εναργώς την σωτηρίαν. Διά της αυτοκατακρίσεως η ψυχή ταπεινείται.., και καθαρών νοί ίσταται ενώπιον του Θεού» [35]. Το ίδιο βιωμα πολύ παλαιότερα ο αββάς Ποιμήν, δηλώνοντας στους μαθητές του, «Εγώ λέγω, ότι εις τον τόπον όπου βάλλεται ο σατανάς, εκεί βάλλομαι» [36]. Ας θυμηθούμε όμως και τα λόγια του Χριστού στον άγιο Σιλουανό τον Αθωνίτη, όταν αυτός τον ρώτησε τι έπρεπε να πράττει για να ταπεινωθεί η ψυχή του: «Κράτει τον νού σου εις τον Άδην, και μη απελπίζου» [37].

Βεβαιώνοντας ο προαναφερθείς άγιος Γέροντας, ότι «ο Θεός δύο φορές δεν κρίνει» [38] σύμφωνα και με το παύλειο, «Ει γαρ εαυτούς διεκρίνομεν, ουκ αν εκρινόμεθα» [39], υποστηρίζει επανειλημμένα ότι η εκούσια αυτή αυτοκαταδίκη μας προλαμβάνει την κρίση του Θεού και μας δικαιώνει από αυτήν ακόμη τη ζωή. Αυτό ακριβώς υποστηρίζει και ο άγιος Ιωάννης της Κλίμακος, λέγοντας ότι εκφεύγομεν την ακούσιον τιμωρίαν και κόλασιν, διά της αυτοπροαιρέτου και εκούσιας αυτοκαταδίκης μας [40].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

- 23. Ματθ. ε΄4, και Λουκ. ς΄21.**
- 24. Κλίμαξ, Ζ΄, ογ΄, σ. 155-156.**
- 25. Το Γεροντικόν («Αστέρος») σ. 92 και 88.**
- 26. Το Γεροντικόν («Αστέρος») σ. 29.**
- 27. Το Μέγα Γεροντικό, Α΄, σ. 312.**
- 28. Τροπάριον Ωδής Δ΄.**
- 29. Ησαΐας ιδ΄6. Βλ. και Κλίμαξ, Κστ, λζ, σ. 294.**
- 30. Ματθ. κ΄25.**
- 31. Αρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, Ι. Μονή Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ Αγγλίας 1995, σσ. 313-314.**
- 32. Αρχιμ. Ζαχαρία της Ι. Μονής Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ Αγγλίας, «Ο Μοναχός ως χάρισμα του Αγίου Πνεύματος», στο περιοδικό Ορθόδοξος Κήρυξ, Αρ. 130-131/1999.**
- 33. Εφεσ. δ΄10.**
- 34. Αρχιμ. Ζαχαρία της Ι. Μονής Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ Αγγλίας, «Ο Μοναχός ως χάρισμα του Αγίου Πνεύματος και η προσφορά του στον κόσμο», ομιλία.**
- 35. Αρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, σσ. 219-220.**
- 36. Το Γεροντικόν («Αστέρος») σ. 100.**
- 37. Αρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, σ. 51.**
- 38. Αρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ, Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, σ. 100.**
- 39. Α΄ Κορ. ια΄31.**
- 40. Κλίμαξ, Ε, τελευταία παράγραφος, σ. 133: «...την ακούσιον τιμωρίαν και κόλασιν διά της αυτοπροαιρέτου εκφυγών».**